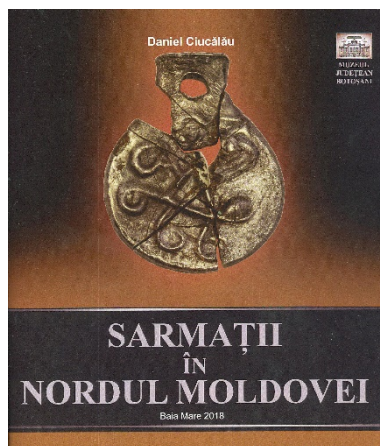

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ

Daniel Ciucălău, *Sarmații în Nordul Moldovei. Catalog de expoziție*, Baia Mare, 2018, 41 p.

Realizarea unei expoziții care să fie însoțită și de un catalog – fie că lansarea acestuia coincide cu vernisajul sau la o dată ce succede evenimentului –, este dezideratul oricărui specialist ce activează într-un muzeu. Anul acesta, în ziua de 18 iulie, la Muzeul Județean Botoșani a avut loc vernisajul expoziției *Sarmații în Nordul Moldovei*. Momentul deschiderii a fost însoțit și de lansarea catalogului, mărturie incontestabilă a unui produs muzeografic, care rămâne ca reper, dar și ca instrument de lucru pentru viitoarele expoziții dedicate unei asemenea teme.

Având același titlu, volumul, editat în format 21 x 24 cm, atrage atenția prin calitatea informațiilor oferite de texte, precum și prin bogata ilustrație redată policrom, ce poate invita oricând cititorul la o reluare a parcurgerii întregului conținut. Conceptul și coordonarea aparțin muzeografului Daniel Ciucălău (arheolog și specialist în istoria mileniului I p. Chr.), care, în același timp, este și autorul textului introductiv, precum și a fișelor de catalog. La realizarea lui și-a dat concursul și Sebastian Ciupu, artist plastic și desenator în cadrul instituției muzeale botoșănene, care a realizat fotografiile, grafica copertei, precum și procesarea imaginilor, care de altfel nu sunt deloc puține.

Din punct de vedere structural, catalogul conține un „Cuvânt Introductiv” (p. 1-2), urmat de „Catalogul Descoperirilor” (p. 3-9), Bibliografia (p. 10-11), harta descoperirilor (p. 12-13) și catalogul propriu-zis (p. 14-40).

Primul text, care servește ca introducere, surprinde în linii mari, schematice, istoria acestei populații nomade de sorginte iraniană. Cele câteva informații culese din izvoarele literare antice aparținând lui Herodot, Diodor din Sicilia și Plinius cel Bătrân, ce aduc precizări despre respectivul neam, sunt corelate cu informațiile oferite de descoperirile arheologice din spațiul românesc. Arealul ales, nordul

Moldovei sau mai precis zona de stepă a Câmpiei Jijiei, nu este unul întâmplător, întrucât, de-a lungul anilor, cercetări sistematice ori descoperiri fortuite au relevat prezența unor enclave sarmatice. În cadrul descoperirilor din mediul funerar, majoritare, se remarcă o serie de artefacte asociate atât mediului sarmatic, cât și celui dacic. Cu această populație migratorii sarmați au intrat în contact la pătrunderea lor în teritoriile est-carpătice. Aspectul este dovedit de amfora carpică recuperată dintr-un mormânt de înhumatie de la Albești (cat. 18) și, în special, de multitudinea cănițelor cu o toartă.

Secțiunea intitulată „Catalogul descoperirilor” reprezintă de fapt un *repertorium* al locurilor unde s-au identificat materiale sarmatice. Într-un mod inspirat, se respectă distribuția lor pe cursul văilor străbătute de ape curgătoare: Prut, Bașeu, Jijia, Sitna, Miletin și Siret. Astfel, la final, ni se relevă un număr de 21 de localități, în unele dintre acestea identificându-se mici grupuri de morminte, așa cum este la Mitoc (șase morminte la *Malul Galben*), Drăgușeni (patru în punctul *La Ocoale* și cinci în locul *Ostrov*), Vlăsânești (opt în punctul *Iazul nou*), Trușești (15 morminte) și Pogorăști (cinci morminte). Situația surprinsă vine să sublinieze, din nou, preferința nomazilor pentru regiunile de șes. În privința descoperirilor de pe Valea Siretului (cum sunt cele de la Bucecea) – dar pe care autorul a considerat să le includă –, lipsa informațiilor fac ca ele să fie integrate cu rezervă în categoria descoperirilor sarmatice. Se cuvine să facem și o precizare: din repertoriu lipsește, pentru localitatea Avrămeni, cazonul din bronz descoperit într-un tumul; punct situat la marginea șoselei ce duce către orașul Săveni.

Cât despre catalogul propriu-zis, acesta ne apare structurat pe categorii de piese, după cum urmează: vase; podoabe și amulete; arme; unelte. Ilustrația corespunzătoare catalogului este însoțită, în treimea inferioară a planșei, de fișele descriptive ale obiectelor. O categorie aparte o reprezintă piesele de import romane, din care se remarcă vesela de lut reprezentată de cănițele bitronconice. Acestea li se adaugă accesoriile vestimentare, constând în fibule din bronz, precum și unele podoabe (diverse forme de mărgelă lucrate din pastă de sticlă, carneol, chihlimbar și coral) sau amulete de tip clopoțel (*thintinabula*), la care se alătură și oglinzile din metal, simple sau decorate cu tamga. Alături de cercei și inele de buclă, prezența pieselor din ultimele două categorii – ilustrate în catalog prin patru clopoței (cat. 40, 41, 44, 50) și patru oglinzi (cat. 39, 42, 43, 62) –, constituie o caracteristică a mormintelor de femei. Piesele rare nu sunt multe, însă una, de formă rotundă și realizată din os, are un statut special, deoarece face parte din categoria pieselor de joc. Printre obiectele specifice sarmaților se află și pumnalele prevăzute cu inel la capătul mânerului (cat. 64, 65), identificate în special în mormintele de bărbați.

Parcurgând expoziția și prin intermediul catalogului, cititorul are posibilitatea să descopere o frântură din lumea sarmaților nomazi. Ea ne apare într-o combinație de forme și efecte cromatice, generate de rafinamentul dat de

selecția obiectelor arheologice. Catalogul poate să stea la baza unor viitoare demersuri muzeografice, prin dezvoltarea tematicii respective și prin lărgirea arealului geografic, în care cultura sarmatică s-a dovedit a fi la fel de generoasă oferind și alte descoperiri spectaculoase.

Ioan IAȚCU

Nicoleta Roman (editor), *Orphans and Abandoned Children in European History. Sixteenth to Twentieth Centuries*, New York, Routledge, 2018, 292 p.

Volumul editat de Nicoleta Roman (cercetător la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București) în cadrul seriei *Routledge Studies in Modern European History* reprezintă valorificarea materialelor prezentate în cadrul unui *workshop* internațional desfășurat între 3 și 4 octombrie 2013 în capitala României și dedicat studierii orfanilor și abandonului copiilor în Europa. Autorii acestor studii sunt, în egală măsură, personalități consacrate cât și tineri cercetători aflați la începutul unei promițătoare cariere academice, absolvenți și practicanți ai unor școli și modele de gândire extrem de diverse.

Cartea, divizată în trei părți a câte patru articole fiecare, surprinde situația orfanilor și a copiilor abandonați de-a lungul secolelor XVI-XX. Bazându-se pe dovezi istorice, colectate și interpretate cu sârguință și pricepere de autorii studiilor din arhivele europene, volumul de față oferă o imagine transnațională asupra evoluției sistemului de asistență socială destinat acestor copii defavorizați. Nu sunt omise de către contributori nici actele de filantropie și politicile sociale ale statelor și regiunilor prin care îi poartă studiul documentelor de epocă. Pentru foarte multă vreme, biserica și diverse persoane au încercat să abordeze această chestiune, dar analizele fragmentare și centrate pe o anumită direcție nu s-au concretizat într-o lucrare temeinică și complexă care să constituie un punct de referință pentru demersurile științifice ulterioare.

Alessandro Stella [*Orphaned, Abandoned, Without a Family: The Establishment and Consequences of the Institution of Slavery*], Vincent Gourdon [*Should Abandoned Children Be Baptised? The French Case, the 16th to*

